

Ресурсен център Европа

С подкрепата на
програма "Еразъм+"
на Европейския съюз

11 ноември 2020

ЕВРОПЕЙСКАТА ЗЕЛЕНА СДЕЛКА

THE EUROPEAN GREEN DEAL

проф. д-р ИНГРИД ШИКОВА,
Катедра „Европеистика“,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Abstract

*Irresponsible attitudes towards nature, the desire for greater profits, the increased release of greenhouse gases into the atmosphere and the resulting environmental pollution are leading to the climate changes. The European Union seeks to be a leader in combating climate change and in finding a balance between economic development and nature conservation through the introduction of clean technologies. To achieve this goal, the European Union has adopted **the European Green Deal.***

„Има една книга, винаги отворена за всички очи: природата“.

Жан-Жак Русо

Планетата Земя се затопля, топят се ледниците, нивото на световния океан се повишава, свидетели сме на екстремни метеорологични явления – проливни дъждове, незапомнена суша, мощни урагани. Увеличава се риска от пожари, унищожаване на селскостопанска реколта и гори, недостига питейна вода, изчезват животински видове.

Какво причинява изменението на климата? Ако трябва да отговорим с две думи: човешката дейност. Безотговорното отношение към природата, желанието за по-големи печалби, увеличеното отделяне на парникови газове в атмосферата и произтичащото от тях замърсяване на околната среда водят до тези климатични промени, за които учените отдавна предупреждаваха.

Борбата с климатичните промени става важна задача за цялото човечество. На Деня на Земята, 22 април 2016 г., 175 световни лидери подписаха Парижкото споразумение за активизиране на действията и инвестициите, необходими за устойчиво бъдеще с ниски въглеродни емисии и ограничаване на глобалното затопляне. Това е най-големият брой държави, които някога са подписвали международно споразумение в един ден.

Европейският съюз се стреми да бъде водещ в борбата с климатичните промени и намирането на баланс между развитието на икономиката и опазването на природата чрез въвеждане на чисти технологии. За да постигне тази цел, Европейският съюз и неговите държави членки приеха през 2019 г. стратегията **„Европейска зелена сделка“**.

Какво предвижда Европейската зелена сделка ?

- **„Климатично неутрална Европа“** – това е основната цел на Европейската зелена сделка. Стремешът на Европейския съюз е да достигне нулеви емисии на парникови газове до 2050 г.

- **Кръгова икономика** – Оползотворяваме ли всички продукти, с които разполагаме, изхвърляме ли продукти, които биха могли да бъдат рециклирани и техника, която може да бъде ремонтирана и използвана повторно? Отговорът на тези практически въпроси е в кръговата икономика – употреба на по-малко материали, рециклиране, ремонтиране и повторно използване. Кръговата икономика се изгражда в противовес на традиционния модел, при който се използват суровини, създават се продукти от тях, те се потребяват и остатъците се изхвърлят. Този модел разчита на големи количества евтини и достъпни материали и източници на енергия.

Кръговата икономика е модел на производство и потребление, насочен към удължаване на жизнения цикъл на продуктите и ограничаващ до минимум отпадъците. Той носи ползи за околната среда, за икономиката и за гражданите. Когато един продукт достигне края на възможностите за употреба, материалите, от които той е съставен е възможно да бъдат използвани отново след преработка и така да се намали до минимум изхвърлянето на отпадъци.

- **Обновяване на сградите** – По данни на Европейската комисия от 2019г., приблизително 75% от сградния фонд в Европейския съюз е енергийно неефективен. Обновяването на сградите ще помогне да се намали потреблението на енергия и ще е от решаващо значение за превръщането на Европейския съюз в „климатично неутрален“ до 2050 г.

- **Нулево замърсяване** - целта на Европейския съюз е да постигне „среда без замърсяване“ до 2050 г. Специални мерки са насочени към по-добра защита на гражданите и околната среда срещу опасни химикали, справяне със замърсяването от големи промишлени инсталации, предотвратяване на замърсяването на водата, въздуха и почвата.

- **Екосистеми и биологично разнообразие** – Европейският съюз предприема конкретни стъпки към възстановяването на биологичното разнообразие в Европа до 2030 г., което включва и трансформиране на най-малко 30% от европейските сухоземни площи и морета в ефективно управлявани защитени зони. Необходимо е възстановяване на увредените екосистеми и реки, подобряване на състоянието на защитените местообитания и видове, намаляване на замърсяването, озеленяване на градовете, засилване на биологичното земеделие и други земеделски практики, допринасящи за биологичното разнообразие и подобряване на състоянието на европейските гори.

- **Стратегия „От фермата до трапезата“** - Тази стратегия има за цел „зелено и здравословно земеделие“. Стратегията включва планове за ограничаване на употребата на химически пестициди, торове и антибиотици и за гарантиране на достъпа до здравословни храни - намаляване с 50% на използването на пестициди, с 20% на използването на торове, с 50% на антимикробни средства, използвани за отглеждани в стопанства животни и аквакултури и заделянето на 25% от земеделската земя за биологично земеделие. Предвижда се и подобряване на етикетирването, с което да се отговори по-добре на нуждата на потребителите от информация за здравословните храни.

- **Транспорт** – Насърчава се производството и използването на електрически превозни средства и изграждането на пунктове за зареждането им в целия Европейски съюз. Предвижда се преминаването към алтернативни горива като биогорива и водород в авиацията, корабоплаването и тежкотоварния автомобилен транспорт, където електрификацията в момента не е възможна. Европейският съюз няма да финансира проекти, които са свързани с използването на твърди и замърсяващи енергийни източници. Тук може да бъде посочен следния пример: отпускането на 7 млрд. евро помощ на френската авиокомпания „Ер Франс“ заради кризата, породена от вируса Ковид-19, се обвързва с изискването и задължението да намали наполовина въглеродните емисии. Това включва подновяване на самолетния парк с нови екологосъобразни модели, увеличаване на потреблението на биогорива и затваряне на редица вътрешни линии за градове, между които се движат високоскоростните влакове TGV – например, Париж-Бордо.

- **Механизъм за справедлив преход** - Преминването към зелена икономика и климатично неутрална икономика не е лесно и безболезнено. Има региони в Европейския съюз, които са силно зависими от изкопаемите горива. Закриването на въглищните мини, например, ще остави без работа много хора. За да се предотвратят тези последици, Европейският съюз създаде специален механизъм за справедлив преход, подкрепен от 100 млрд. евро, които ще бъдат използвани за инвестиции и осигуряване на нови работни места.

- **Научни изследвания и иновации** - Програмата за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ също ще допринесе за осъществяване на Европейската зелената сделка, като 35% от финансирането ще бъде заделено за проекти, създаващи иновации и щадящи климата технологии.

- **Дипломатически усилия** – За измененията в климата и замърсяването на околната среда носят отговорност всички държави в света. Европейският съюз увеличава своите климатични амбиции, но трябва да убеди и останалият свят да играе своята роля в намаляването на въглеродните емисии. Европейският съюз не може да постигне климатична сигурност само в собствените си граници. Например Испания затвори своите електроцентрали, работещи на въглища, но купува електричество от такива централи през Гибралтарския проток в Мароко. Въглеродните емисии и замърсяването са само на няколко километра. Глобалната климатична политика означава силна позиция на ЕС на световните пазари на чисти технологии, огромни дипломатически усилия и сътрудничество за определяне на общи стандарти.

Анализирайки основните елементи на Европейската зелена сделка, можем да направим няколко важни ИЗВОДА:

Европа винаги е била в авангарда на усилията за насърчаване на екологията. Нашата планета се нуждае от постоянна грижа и внимание. Всеки от нас носи лична отговорност да уважава природата и да се грижи за този скъпоценен дар. Вместо това често сме небрежни и се ръководим от желанието да притежаваме, да експлоатираме.

"Все още нямаме всички отговори. Днес е началото на пътуването", каза Урсула фон дер Лайен – председател на Европейската комисия, когато обяви

Европейската зелена сделка и я сравни по важност с първите стъпки на човека на Луната.

Успоредно с амбицията Европа да стане първият климатично неутрален континент до 2050 г., трябва да бъде осигурен и справедлив преход за всички граждани и региони на ЕС. Тези цели са двете страни на една монета, двете части на едно цяло. Те вървят ръка за ръка. Без правилните съпътстващи социални и икономически политики, преходът към неутралността на климата може да засили или дори да създаде нови неравенства в рамките на Европейския съюз.

Осъществяването на амбициите на Европейската зелена сделка изискват общи усилия и солидарност. Солидарността означава тези страни, които са по-подготвени и по-силни да подадат ръка на по-слабите, а те от своя страна да положат необходимите усилия да се доближат до тези, които са начело.

Политиката по климата може да се превърне във важен двигател за по-близка интеграция и да обедини европейците в решителни и ефективни колективни действия. Необходимо е обаче Европейската зелена сделка, както и Европейският съюз като цяло, да успеят да съвместят интересите на по-богатите и по-бедните страни, на градските и селските райони, на потребители и производители.

Европейската зелена сделка е замислена едновременно като:

- **климатичен проект**, целящ да превърне Европа в климатично неутрален континент;
- **социален проект** в подкрепа на справедлив преход;
- **икономически проект**, целящ да съживи инвестициите и конкурентоспособността на ЕС;
- **европейски проект**, за да се даде нова цел и единна посока на развитието на Европейския съюз.

Полезни връзки:

Видео на Европейския парламент, което обяснява смисъла на кръговата икономика с рисунки

<https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/economy/20151201STO05603/krghovata-ikonomika-kakvo-predstavliava-tia-i-zashcho-e-vazhna>

Полезен съвет:

Използвайте 20-минутния документален филм на National Geographic (със субтитри на български) „Изгубената гора“ <https://www.vbox7.com/play:691a1b875b>

за инициране на по-широка дискусия относно въздействието и последиците от изменението на климата и глобалното затопляне за околната среда и живота ни.

Филмът проследява изключителната мисия на международен екип от учени и изследователи в Мозамбик до гора, в която не е стъпвал човешки крак. Екипът, включващ водещи специалисти по климатични промени, има за цел да събере данни, които да допринесат за изясняването на ефекта от глобалното затопляне върху планетата. За да стигнат до гората в планината Лико, изследователите трябва да изкачат отвесна 100-метрова скала. Лико прилича на вулкан – има кратер, ръб и дъждовна гора. В дъждовните гори живеят 70% от сухоземните видове в света. Според прогнозите на учените, ако не се вземат бързи и ефективни мерки, планетата може да се загрее с цели 4 градуса до 2100 г. Ако това се случи, до 40% от биоразнообразието ще бъде унищожено.